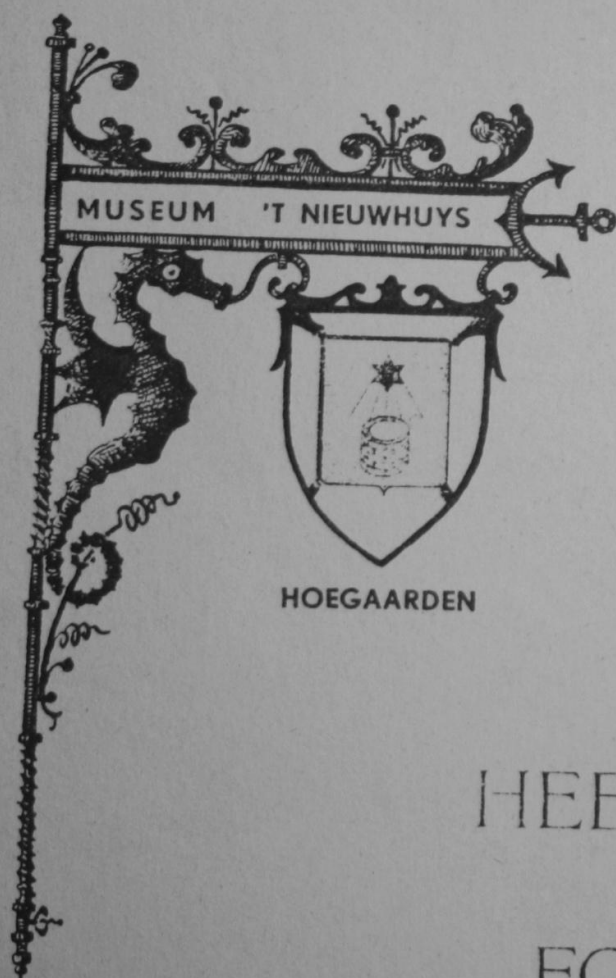

TIJDSCHRIFT 75 (1984, 2)

Alpaidis

HEEMKUNDE

FOLKLORE

OUDHEIDKUNDE

1984

20^e jaargang

ALPAIDIS

NUMMER 75
aflevering 2

I N H O U D

=====

door M. Doolen en H. Van Nierum

- Hoe Bost zelfstandige gemeente werd
- De verdraaide waarheid over de Brouwerij Lories
- Het Schrikbewind te Hoegaarden
- Corrigendum

H O E

BOST

Z E L F S T A N D I G E G E M E E N T E W E R D

door M. Dodion en H. Van Nerum

Ref.

Beraadslagingen van de gemeenteraad van Hoegaarden
Archief van de Provincie Brabant
Archief van het Arrondissement Leuven
Archief van het Bisdome Mechelen
Familiearchief der V geslachten

vervolg

DE SCHEIDING

=====

Wat Hoegaarden ook deed, het was al beter aan de galg. Bost had bereikt wat zij wensten, de afscheiding van Overlaar en de oprichting van een eigen parochie.

Zij waren op eigen kosten over gegaan tot het bouwen van hun pastorij en vervolgens van een nieuwe kerk, aan de H. Odulfus gewijd, opgetrokken volgens het plan dat zij zelf hadden voorgesteld. Achteraf waren zij erin gelukt een toelage van Hoegaarden te bekomen en wat later een hogere verplichte tussenkomst voor de bouw van hun kerk. En ten slotte wonnen zij ook het rechtsgeding en werd Hoegaarden tot de betaling van alle kosten verwezen, zonder dat zij een duit uit hun zak moesten nemen.

Van de 14 ondertekenaars der petitie van 11 maart 1860 waren er op het ogenblik van het rechtsgeding nog slechts 11 in leven en deze 11 werden vrij gesproken, onder voorwendsel dat zij in het belang van hun gehucht hadden gehandeld, zonder de draagwijdte van de aangegane verbintenis te kennen, wijl de erfgenamen der afgestorvenen niet verantwoordelijk konden gesteld worden voor daden die zij zelf persoonlijk niet hadden begaan. Bijgevolg had Bost op de ganse lijn de overwinning behaald en alles bekomen wat zij hadden voorop gesteld.

Maar het feit van de daging voor het gerecht, konden zij niet slikken en zonnen op middelen om Hoegaarden voor goed de dolksteek te geven.

Op 6 juni 1878 richtten zij een verzoekschrift aan de Koning, waarin zij niets minder dan hun zelfstandigheid vroegen, dus volledig afscheuren van Hoegaarden en een eigen gemeente vormen.

Dat was de dank voor wat Hoegaarden voor hun gedurende VIJF eeuwen had gedaan, maar ook de wraak voor wat datzelfde Hoegaarden hen sedert dertig jaren had aangedaan.

De Koning gelastte de Bestendige Deputatie om een grondig onderzoek in te stellen en het was de heer Torsin uit Tienen, die het onderzoek terplaatse moest uitvoeren.

Hij kwam hiervoor op 12 aug. 1878 naar het gemeentehuis van Hoegaarden, waar tal van inwoners, zowel uit Hoegaarden als uit Bost werden ontboden en ondervraagd, over de voor- en nadelen van de administratieve scheiding van Hoegaarden. Het grootste gedeelte der ingezetenen van Bost brachten bezwaren in die voor de scheiding spraken, slechts een klein deel had minder ernstige opmerkingen.

Een aanzienlijk deel inwoners uit Hoegaarden, beweerden dat de scheiding van Bost geen schade zou berokkenen aan de moedergemeente. Maar toen Burgemeester Lodewijckx, met kennis van zaken zijn opmerkingen wilde laten gelden tegen de scheiding, werd hem door de heer Torsin geantwoord, dat dit "dubbel gebruik" zou maken en hij dat beter tijdens de eerstkomende beraadslaging van de gemeenteraad zou doen, volgend op het onderzoek. Dergelijk antwoord van een lid der Bestendige Deputatie was ongepast en bedenkelijk, want in eigen huis werd aan de Hoegaardiers de mond gesnoerd.

Wegens dit voorval kwam de gemeenteraad op 18 aug. 1878 bijeen. Daar liet de burgemeester zijn opmerkingen kennen, die hij niet had mogen uitbrengen tijdens het onderzoek, wijl al de gedagvaarde inwoners, geletterden en ongeletterden, die wel hebben mogen doen. Hier stelt zich de vraag: Wie heeft de lijst der gedagvaardden opgesteld, wie mocht spreken en wie moest zwijgen?

De voltallige gemeenteraad was tegenwoordig met uitzondering van Servais Nijs uit Houtem. De burgemeester zei dat de ondertekenaars van het verzoekschrift om Bost van Hoegaarden af te scheiden, openlijk op bijna de ganse lijn werden bedrogen. Zo o.a. Beweerden de verzoekers, dat zij bij een eventuele afscheiding van Hoëgaarden, 1950 fr. per inwoner zouden terugvorderen, voor hun aandeel in het gemeentefonds, terwijl volgens onze berekening, gesteund op art. 2 der wet van 18 juli 1860, dit deel slechts circa 750 fr. zou bedragen, dus een tekort van 1200 fr. voor de kas van Bost.

Een tweede fout werd begaan door Pierre Ambroes, toen hij verklaarde dat de gemeente Hoegaarden voor een som van 8000 fr. bomen heeft verkocht, staande op de weiden aan Bost toebehorende. Uit de beraadslaging van de gemeenteraad van 6 feb. 1819 bij de afscheiding van Hoegaarden in vier gemeenten, blijkt dat er nooit een verdeling van gemeente goederen heeft plaats gehad. Bost trok inkomsten in en droeg schulden voor 21/187. Bijgevolg kan Bost nu niet beweren dat de weiden hun toebehoorden of ooit toebehoord hebben.

Een derde vergissing werd door dezelfde Pierre Ambroes begaan inzake de veldwachters. Bost had een veldwachter met name Lambert Jalon, aangetast door een ongeneesbare ziekte. Op aanvraag van een groot aantal inwoners van Bost en bijzonderlijk vanwege hun raadslid Laurent Lambrechts, heeft de gemeenteraad op 26 april 1875 Pierre Vandiest benoemd, om de Bostse velden te bewaken, in de omgeving der roofgebieden van de Tiense stropers. Vandiest werd benoemd op voorwaarde zich te Bost te vestigen, maar vond geen huis te huur, en bleef te Hoegaarden wonen. Vermits er nu binnen enkele dagen een huis zal ledig komen, zal hij zich te Bost vestigen. Bij scheiding zal Bost dus twee veldwachters te betalen hebben, want Vandiest werd alleen benoemd om Jalon te vervangen. Indien Jalon ontslag geeft, dan blijft er steeds zijn grote kroost te onderhouden, dus nogmaals een deficit voor het budget van Bost.

Ambroes heeft tijdens het onderzoek ook laten opmerken, dat de weiden zich in de winter in slechte staat bevinden. Daarin werd hard overdreven, zij worden zo goed mogelijk onderhouden en wij hebben zelfs voorgesteld om Bost met Hoegaarden te verbinden, door een kasseiweg die eveneens Rómbersom met het moederdorp zou verbinden hebben. Het gemeentebestuur had hiervoor reeds opdracht gegeven aan de heer Vermoten, wegencommissaris, om een plan op te stellen; met het doel hiervoor de nodige toelagen te bekomen.

Daarbij komt nog, dat buiten de sommen die door Hoegaarden reeds rechtstreeks aan Bost betaald werden voor de kerk en het kerkhof, hetzij meer dan 17000 fr. in 7 jaren tijd, Bost een onrechtstreekse bron van uitgaven voor Hoegaarden is geworden. Inderdaad, ingevolge de oprichting van een parochie te Bost, zijn de inkomsten van de Overlaarse kerkfabriek aanzienlijk gedaald en moet Hoegaarden het deficit dekken, dat in enkele dagen opgelopen is tot 3962,56 fr. zoals blijkt uit onze rekeningen van 1871 tot 1878.

Om de bouw van de hulpkerk te bekomen, hebben de notabele ingezetenen van Bost op 10 maart 1860 een petitie aan de gemeenteraad laten geworden, waardoor zij zich verbonden alle eventuele kosten en uitgaven te dragen, die door de oprichting ten laste van Hoegaarden zouden vallen, op voorwaarde dat deze laatste de vergroting of herstelling van de kerk niet mocht verhinderen. Onnodig te zeggen dat deze kosten en uitgaven volledig door de gemeente Hoegaarden werden gedragen, die van zijn eigen spaarcenten 13.500 fr. betaalde voor de kerk van Bost.

En voor wat de petitie aan de Koning betreft van 6 juni 1878, die zou mede ondertekend zijn door 120 inwoners uit Hoegaarden, liet de burgemeester opmerken dat dit aantal belachelijk klein is voor een bevolking van 3200 inwoners, Bost niet medegerekend. Tot hier de opmerkingen die de burgemeester tijdens het onderzoek niet mocht opwerpen.

Vervolgens werd de aanvraag tot afscheiding nader besproken en onderzocht. Aan de hand van bovenstaande feiten, diende de burgemeester volgend voorstel in:

- overwegende dat de verzoekers die de afscheiding van Bost vragen, geen enkel bezwaar inroepen tegen het gemeentebestuur van Hoegaarden, dat ten allen tijde met veel milddadigheid dit gehucht heeft behandeld, zoals blijkt door de betaalde sommen uit eigen kas:
voor de kerk in 1871 : 5000 fr.
in 1872 : 1672,06 fr.
in 1873 : 6927,94 fr.
voor het kerkhof in 1877 : 3500 fr.
- Overwegende dat indien de afstand van 3 km. tussen Bost en Hoegaarden, een voldoende rede is om Bost als afzonderlijke gemeente op te richten, dan moet dit ook gebeuren voor de gehuchten van Groot-Overlaar en Hoksem.
- Overwegende de opgegeven beweegredenen, alsdat Bost voldoende inkomsten zou hebben om afzonderlijk te bestaan, dan zou Hoegaarden in dit geval alleen de gehuchten overhouden met de minste inkomsten hetgeen een schreeuwend onrechtvaardigheid zou betekenen. (Bost was immers het rijkste van alle gehuchten).
- Overwegende dat uit de begroting blijkt, dat Bost in geval van afscheiding, niet over de nodige inkomsten kan beschikken om als zelfstandige gemeente het hoofd te kunnen bieden aan de vereiste uitgaven.

- Beschouwende dat ingevolge deze onvoldoende inkomsten, de nieuwe gemeente zich genoodzaakt zou voelen nieuwe belastingen te heffen of de bestaande te verhogen, en alzo een nadeel zou berokkenen aan de tegenstrevers als aan de aanhangers van de afscheuring, wat niet rechtvaardig zou wezen, gezien de eerstgenoemden te lijden zouden krijgen door de begane fouten van de anderen. (hieruit kan besluiten worden dat er te Bost ook tegenstanders waren die zich tegen de afscheuring verzetten).
 - Beschouwende dat de afscheiding van Bost, zoals de heer Emile Degehet heeft verklaard, een grote verdeeldheid in de nieuwe gemeente kan doen ontstaan, bijzonderlijk door de benadeling door de verhoging van lasten en taksen van het gehucht. (dit bewijst de vorige veronderstelling).
 - Beschouwende dat wegens de afscheiding, de administratieve kosten aanzienlijk zouden verhogen, wat ontegensprekelijk een schade zou teweeg brengen voor beide gemeenten.
 - Beschouwende dat Bost reeds van Hoegaarden afgescheiden werd (in 1796) en dat de nadelen die hieruit zijn voortgevloeid, de hereniging der twee gemeenten noodzakelijk heeft gemaakt, zoals blijkt uit de beraadslaging van de gemeenteraad van 6 feb. 1819.
 - Beschouwende dat, om de afscheiding uit te spreken, niet ongeveer de helft van de kiezers vereist is, maar wel bijna de volledige meerderheid ervan en zelfs van al de overige inwoners van het gehucht. (iedereen was in die tijd nog geen kiesgerechtigde).
 - Bijgevolg is de Raad van oordeel, dat er geen rede bestaat om Bost van Hoegaarden af te scheiden, in tegendeel, wel van Hoegaarden een en onverdeeld te laten.
- Het raadslid van Herbergen uit Hoksem, verklaarde vervolgens dat de afscheiding van Bost, een onmiskenbare onrechtvaardigheid zou betekenen. Bost, zo zei hij, bekwaam van de gemeente Hoegaarden, een kerk, een school en een kerkhof, die samen 27.000 fr. hebben gekost. Bovendien is Bost bijna volledig gekasseid en de verbindingswegen met het moederdorp zijn gemakkelijker dan deze van Hoksem. Inderdaad, gaande langs Overlaar is Bost omzeggens met Hoegaarden verbonden door een kasseibaan.
- Wanneer de andere gehuchten dezelfde voordelen (uit Hoegaardse zak) zullen bekomen hebben, dan zullen wij alle gehuchten afscheiden en zelfstandig maken, doch alvorens aan de afschaffing van Bost te denken, moet men goed beseffen dat het een wraakroepend onrecht, een zware onrechtvaardigheid zou betekenen, waartegen alle gehuchten zich zouden verzetten.
- Alsdan werd er gestemd. Brachten hun stem uit tegen de afscheiding: Burg. Lodewijckx, Schepenen Van Autgaerden en Finoulst en de Raadsleden Nijs, Gillis, Vanhagendoren, Van Herbergen en ook Delatin. Stonden voor de afscheuring: de raadsleden Putzeys en Godts (twee enige liberalen uit de Raad). Dus werd het verzoek van Bost met 8 tegen 2 stemmen verworpen.

Onbegrijpelijk was nochtans de houding van de liberalen. Putzeys die zich gedurende jaren tegen de petitie van Bost met hand en tand had verzet, steunde nu hardnekkig de meest gewichtigste aller verzoeken, namelijk de scheiding. Wellicht gebeurde dit als wraak voor de verliezen bij de verkiezingen van 1875, wijs Godts hem als een gedwee schaapje volgde. Ook verwonderlijk was het tegenstemmen van Delatin uit Bost. Politiek is soms onbegrijpelijk en ondoorgrondelijk.

Na de stemming vroeg Putzeys het woord om zijn eigen beweegredenen te motiveren en sprak:

Mijne Heren,

De aanvraag van een groot aantal inwoners van Bost heeft bij een petitie aan de Koning, voor hun gehucht de oprichting van een eigen en zelfstandige gemeente gevraagd, wat in mijn ogen zeer gegrond is.

De feiten waarop het verzoek steunt, zijn wezenlijk en klaarlijk. Het gehucht Bost is het meest belangrijkste van de gemeente en verzamelt al de gewenste voorwaarden, om van een onafhankelijk bestuur te genieten en kan gemakkelijk door zijn inkomsten al de lasten dragen.

Het onderzoek dat ten gemeentehuize heeft plaats gehad op 12 aug. 1878, heeft uitgemaakt dat de aanvraag geen enkele ernstige tegenkanting, noch klacht heeft ondervonden. Een aanzienlijk aantal inwoners uit Hoegaarden zelfs, heeft Bost gesteund door te verklaren dat de uitgebrachte feiten en beweegredenen door de verzoekers, gegrond zijn en dat de afscheuring geen enkel nadeel aan de moedergemeente kan berokkenen, zoals overigens blijkt uit hun geschreven verklaringen aan de heer Torsin, die het onderzoek heeft geleid. Bijgevolg heb ik de eer aan de Raad te vragen, volgende beraadslaging goed te keuren.

- Gezien de petitie van 6 juni 1878 gericht aan de Koning, door een groot aantal inwoners uit Bost enz.....
- Gezien uit het PV van onderzoek, geleid door de heer Torsin, blijkt dat de motieven, die uitgebracht werden door een betrekkelijk klein aantal inwoners uit Bost tegen de afscheuring, eerder in het voordeel der scheiding spreken.
- Beschouwend dat Bost van Hoegaarden afgescheiden ligt door Rommersom en Overlaar en grenzend aan Tienen en Goedsenhoven, op 3 km. van de zetel ligt, waar zich het huidige plaatselijk bestuur bevindt
- Beschouwend dat de weg die Bost met Hoegaarden verbindt, 3902 km. bedraagt en slecht gekasseid is op een lengte van 900 m. en dat het niet gekasseid gedeelte, gedurende het grootste deel van de winter onbruikbaar is. (volledig in contra-verse met Vanherbergen).
- Beschouwend dat de grote verwijdering van Bost ten opzichte van de gemeentelijke bestuurszetel en de slechte staat van het wegennet, zeer grote nadelen vertonen inzake burgerstand en politie.
- Beschouwend dat de sectie Bost sinds 1860 als afzonderlijke parochie ingesteld, een bevolking telt van ongeveer 600 inwoners en een mooie pastorie bezit die op kosten van zijn ingezetenen werd gebouwd, de onlangs opgerichte kerk, een kerkhof en een gemeenteschool heeft, bijgevolg alle instellingen nodig voor de openbare diensten.

Genien het door de verzoekers voorgelegd budget en beschouwend dat de inkomsten van de nieuw op te richten gemeente, voldoen om haar leefbaarheid te verzekeren, zou de gemeenteraad van oordeel moeten zijn, om de aanvraag gunstig te aanvaarden.

Tot zover het voorstel van Putzeys, dat met 2 tegen 8 stemmen werd verworpen.

Hier stelt zich ernstig de vraag:

Hebben de Bostse aanhangers der afscheuring, geen heimelijk akkoord gesloten met Putzeys, die hierin de enige kans zag zich te wreken op zijn katholieke tegenstrevers, die hem tot ontslag hebben verplicht en heeft Putzeys zijn 120 aanhangers uit Hoegaarden niet in dezelfde zin bewerkt, om burgemeester Lodewijckx te treffen?

Of had Putzeys plots ingezien dat Hoegaarden tegen Bost onmachtig stond, gezien deze laatste de Bestendige Deputatie achter zich had en heeft hij niet geoordeeld dat de scheiding een geluk zou betekenen voor Hoegaarden, want het werd een strijd zonder einde.

En ten slotte, hebben de heer Torsin en Putzeys niet samen gemanoeuvreed om tot dit resultaat te komen? Achter politieke schermen kan de waarheid toch nooit vernomen worden.

ZELFSTANDIGHEID IN WORDING

=====

Ondanks de afscheuring van Bost door de gemeenteraad werd verworpen, toch won Bost veld, dank zij het uiterst gunstig rapport van de heer Torsin en de grote steun van de Bestendige Deputatie, die duchtig aan de opbouw van de nieuwe gemeente begon te werken.

Hieromtrent ontving het gemeentebestuur begin 1880 een brief van de Arrondissementscommissaris, waarin hij schreef dat "het wetsvoorstel ter oprichting van Bost als zelfstandige gemeente, wellicht een nuttige beschikking zou bevatten, die aan de oude en de nieuwe gemeente, onderscheidelijk het exclusief bezit zou toekennen van de openbare gebouwen, staande op hun grondgebied".

Om over de inhoud van dit schrijven te beraadslagen, kwam de gemeenteraad op 10 maart 1880 samen in tegenwoordigheid van: Burgemeester L. Lodewijckx, Schepenen J. Van Autgaerden en F. Finoulst, Raadsleden J. H. Gilis en de nieuwe leden Julien Van Nerum, Edouard Vandermolen en J. Vandermolen met F. Vanhagendoren als sekretaris.

De burgemeester liet opmerken dat het gehucht Bost veel beter bevoordeeld werd dan de andere gehuchten van Hoegaarden, zodat het maar billijk zou zijn, dat zij in geval van afscheiding, een gedeelte der sommen zouden terug storten, in hun voordeel aangewend. De moedergemeente moet geen toegevingen doen aan Bost, zij dient haar rechten integraal te bewaren. Dit advies werd eenparig goedgekeurd en volgend voortel ingediend:

Beschouwend dat het gehucht Bost sedert enkele jaren een gemeenteschool, een kerk en een kerkhof met omheiningmuur heeft bekomen en hierdoor veel beter bediend werd dan de andere gehuchten van Hoegaarden.

- Beschouwend dat het bijgevolg niet meer dan juist is, dat Bost aan de moedergemeente, het gedeelte zou terug storten dat zij gedurende meerdere jaren meer hebben ontvangen dan waarop zij recht hadden.

Daarop besluit de raad:

"dat er geen rede bestaat om in het wetsvoorstel ter afscheuring van Bost, een beschikking in te lassen, waardoor de oude en nieuwe gemeente, respectievelijk het exclusief bezit zouden verwerven, van de openbare gebouwen, op hun grondgebied opgetrokken.

Deze beslissing vertrok via de Arrondissements-Commissaris naar de Bestendige Deputatie van Brabant.

Kort nadien kwam er te Hoegaarden een nieuw schrijven aan van de Commissaris. Het betrof deze maal de regularisatie van het grondplan der nieuw op te richten gemeente. De burgemeester stelde op de beraadslaging van 31 mei 1880 volgende resolutie voor:

- Gezien het gemeentebestuur bij het onderzoek van 12 aug. 1878, het eerste plan niet onder ogen heeft gekregen, door de aanvragers der afscheiding ingediend en het bijgevolg niet kon goedkeuren noch afkeuren.
- Gezien het enig ingeroepen motief door enkele Bostenaars, de afstand was die hun gehucht van de moedergemeente scheidde en daar dit ongemak zou blijven voortbestaan, ingeval woonhuizen zouden gebouwd worden op de uiterste grens van het plan.
- Gezien sectie K in haar geheel, de nummers 299 tot 381 van sectie L en de nummers 275a tot 242e van sectie N, dicht bij Rommersom liggen (dat vroeger zowel als Bost reeds een zelfstandige gemeente was geweest van 1796 tot 1820) deze gronden bij Rommersom moeten blijven.
- Gezien dat in de tijdspanne dat Bost een eigen gemeente vormde (1796 tot 1820) geen enkele grondverdeling van het gebied werd uitgevoerd, zoals blijkt uit de beraadslaging van de Hoegaardse gemeenteraad, ingevolge een schrijven van de heer Dushastel, Onder-Prefect van het Departement op datum van 29 Thermidor An 9, en waarin volgende aanhaling staat vermeld:
"Moest de Burgemeester van Hoegaarden (dit was toen j.Bt. Van Autgaerden, de jonge) geen echte vriend van de Vrede en de Eendracht zijn geweest, dan zou hij zeker en vast de zaak op de lange baan hebben kunnen schuiven, en minstens tot bij de uitspraak van het Wetgevend Korps, gezien dit laatste de verdeling (van het grondgebied) ongetwijfeld per vergissing heeft begaan en nooit is overgegaan tot het trekken en bepalen van de scheidingslijnen der vier gemeenten (Bost, Rommersom, Overlaar, en Hoegaarden met de andere gehuchten), en het zijn juist deze scheidingslijnen die nu betwist worden.
- Gezien deze niet verdeling nog klaar uit een andere beraadslaging blijkt op datum van 6 feb. 1819, waarin gezegd wordt dat Bost de inkomsten opstreek en de lasten droeg voor 21/187.
- Uit deze beschouwingen spruit voort dat Bost geen enkel recht, noch een voorgaande kan inroepen, om de grenzen te eisen, getrokken op het plan dat door een gering aantal inwoners uit Bost werd ingediend en dat de aanvaarding van dit grondplan, niet alleen onjuist, maar bovendien ook zeer nadelig zou zijn voor Rommersom en Hoegaarden.

Eenparig neemt de gemeenteraad het besluit om:

- 1-het plan der aanvragers te verwerpen
- 2-het plan, opgesteld door het Schepencollege van Hoegaarden goed te keuren.

Deze resolutie werd ondertekend door Burg. Lodewijckx, Schepenen Van Autgaerden en Finoulst, Raadsleden Vanherbergen, Delatin; E Vandermolle en J. Vandermolle.

Bost, dat nu zo goed als zeker was zijn zelfstandigheid te verwerven, wilde steeds meer en meer, tot zelfs de uitbreiding van zijn grondgebied ten nadele van Rommersom (sinds 1800 zijn vroegere deelgemeente). Maar de beraadslaging van 31 mei 1880 leert ons meer. Daaruit vernemen wij namelijk:

1. dat het grondplan ter uitbreiding van Bost, door enkele van zijn inwoners ingediend, nooit door de heer Torsin aan het gemeentebestuur van Hoegaarden werd getoond tijdens het onderzoek van 12 aug. 1878, zodat het wel duidelijk is dat er bedroeg bij bemoeid waren.
2. dat vele inwoners uit Bost die de petitie ter zelfstandigheid ondertekenden, er wel degelijk zijn ingelopen door te geloven dat hun **grondgebied zich aanzienlijk zou vergroten en dat Hoegaarden een grotere som dan voorzien, aan de kas van de nieuwe gemeente zou moeten storten.**

Wat voor Hoegaarden het pijnlijkst moet geweest zijn, was het feit dat hun beraadslagingen geen zin meer hadden, gezien de Deputatie er toch geen enkele rekening mee hield en haar eigen wil doordreef. Doch door grondgebied ten nadele van Rommersom te eisen, begonnen de inwoners van dit gehucht zich ook gekwetst te voelen, zodat de "Pachter Hapen's zonen" (de Bostenaars) het nu ook aan de stok begonnen te krijgen met "de luizeboeren" (zoals Bost de inwoners uit Rommersom bespottelijk betitelden omdat in hun gehucht een luizenkapelletje stond). En vaak werd er aan de scheidingslijn van Bost en Rommersom gevochten.

BESLUIT

=====

Bij koninklijk Besluit van 30 december 1882 werd Bost van Hoegaarden afgescheiden en tot zelfstandige gemeente uitgeroepen. 35 jaar had de strijd geduurd. Hoegaarden was de grote verliezer en moest een 500 tal ingezetenen en iets meer dan 250 ha. grond prijs geven.

Politiek gekmoei, kruiperijen en wederzijdse koppigheid, hadden de verkwanseling van een der rijkste en grootste gehuchten van Hoegaarden in de hand gewerkt. Zij die de petitie hadden ondertekend, werden te Bost bijna als de "Vrijheidsstrijders van de Bostse Onafhankelijkheid" beschouwd. Gedurende acht dagen werd er gefeest op de overwinning.

EEN GEBAAAR NAAR JUISTE WAARDE GESCHAT

De Koninklijke Toneelkring "Hulp en Bijstand" uit Hoegaarden, vierde in 1983 zijn 65 jarig bestaan en schonk bij deze gelegenheid aan de Bibliotheek van 't Nieuwhuys-Museum, een prachtig historisch boek, waarin het leven en de geschiedenis van de kring, met al zijn wel en wee, zijn hoogtepunten en moeilijke tijden op klare en chronologische wijze staan vermeld.

Het is een zeer verzorgd en leerrijk werk, waarin vooral de liefde voor het toneel, de taaie wilskracht en het uithoudingsvermogen van de leden boeiend werden beschreven.

Versierd met talrijke foto's en programmas is het een boek dat beslist een ereplaats verdient in elke boekenkast.

Wij danken de Voorzitter en het bestuur van deze kring van harte, voor het gebaar van sympathie dat zij ten opzichte van het Museum betoonden.

GENEALOGISCHE UITGAVEN

De Museumbibliotheek ontving ook van de heer Michel HOUWAER uit Brussel twee onvangrijke genealogische werken over het geslacht Houwaer, namelijk :

- Gedenkschrift familie HOUWAER 1164 - 1964

- Genealogie des familles Houard (Houart)

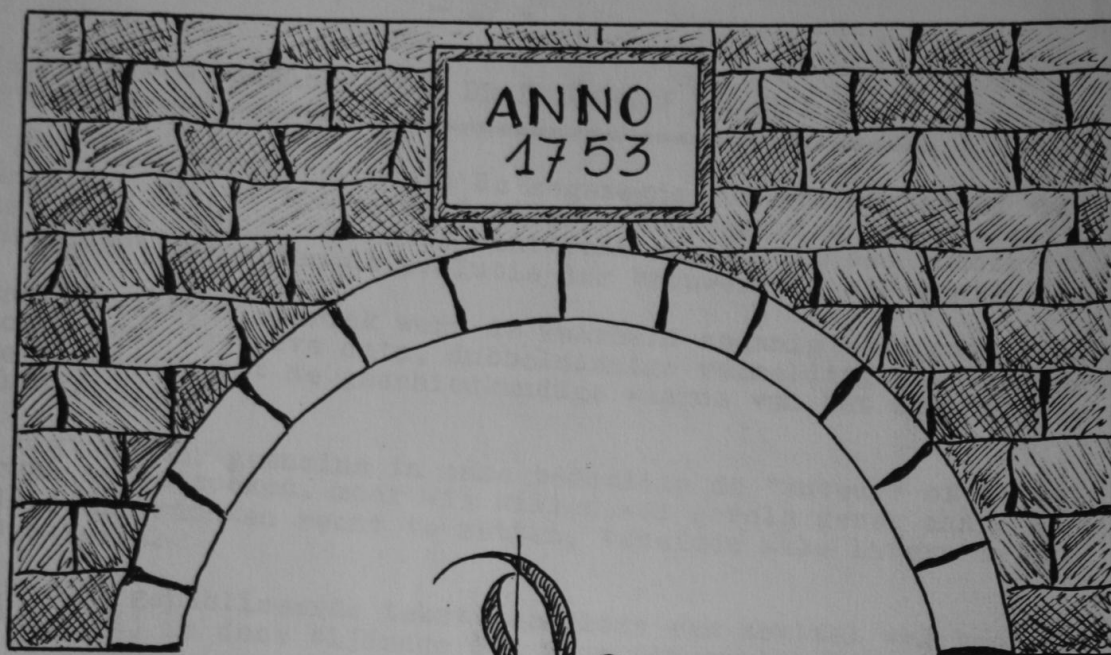
In eerst genoemd werk wordt vaak 't Nieuwhuys-Museum vermeld en staan tal van interessante gegevens over Hoegaarden en Gravin Alpaidis.

Ook aan deze schenker biedt het Museum zijn oprechte dank aan.

CORRIGENDUM

In bijlage aan dit nummer vindt U een corrigendum aan diverse uitgegeven geschiedkundige werken.

Het volstaat de verbeteringen aan te brengen, om Uw historisch archief bij te werken.

De
verdraaide waarheid
over de Brouwerij

LORIERS

DE VERDRAAIDE WAARHEID OVER DE BROUWERIJ L O R I E R S

=====

In 1953, ter herinnering aan de zogenoemde 200 ste verjaring van haar stichting, gaf de Brouwerij Lories uit Hoegaarden een publicitair boekje uit, waarin een korte historiek stond, die een bondig overzicht moest geven van de evolutie der brouwerij (zie kopij blz. 18)

Helaas in deze historiek werd de waarheid zodanig verdraaid en verkracht, door foutieve data, dubbelzinnige vermeldingen en tegenstrijdige gegevens, dat de geschiedkundige waarde van het werk er veel bij verloor.

Het ligt echter geenzins in onze bedoeling de "auteur" of de drijfveer" hiervan op te zoeken, maar wij willen wel gevolg geven aan een aanvraag om de zaak trachten recht te zetten, teneinde alle latere twijfel uit te schakelen.

De in 1953 gepubliceerde tekst vermeldde een achttal wel bepaalde punten, die wij in deze bijdrage één voor één zullen behandelen.

Punt 1

=====

De twee gebroeders Lories, afkomstig uit Nancy, zouden in 1685, ingevolge de intrekking van het Edict van Nantes door Lodewijk XIV, naar Haspengouw zijn uitgeweken.

Antwoord: Deze mooie theorie houdt geen steek, vermits een rechtstreekse voorvader van het brouwersgeslacht Lories uit Hoegaarden, met name Nicolas Lauriers reeds in 1622 geciteerd werd in een akte, in betrekking met zijn zoon Anthoen landbouwer te Laar. Deze Nicolas, rond 1560/70 geboren, was reeds in ons land gevestigd, lang voor de intrekking van het Edict van Nantes. Het is echter wel juist; dat de Lories, voorheen "Laurier(s)", vroeger in Waals Haspengouw gevestigd waren en naar Laar zijn overgekomen, waardoor hun naam vervlaamst werd (zie Mémorial de la famille Lories 1983)

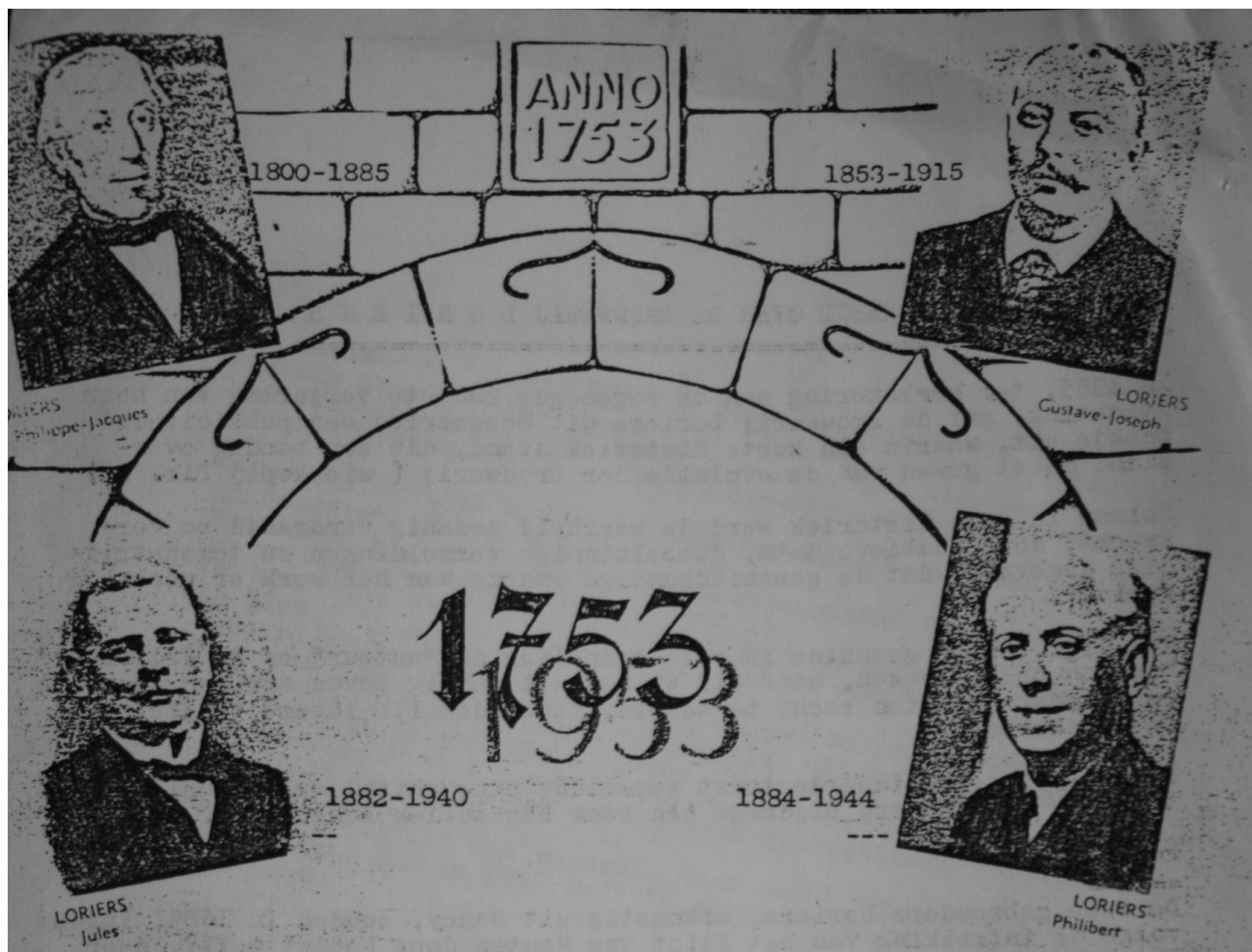
Heeft de auteur van de korte historiek misschien getracht, een dubbele spectaculaire en publicitaire afkomst op te bouwen voor het geslacht Lories, t.t.z. "fransman" en tegelijkertijd "Hugenoot".

Punt 2

=====

Vanaf die periode (dus 1685) zouden zij te Hoegaarden brouwerijen van wit bier hebben uitgebaat.

Antwoord: Dit is onmogelijk, gezien de eerste brouwer Lories (Philippe Jacques), geboren te Wommersom rond 1799, pas na 1830 te Hoegaarden verscheen, waar hij gewone huurbrouwer werd bij de "Duc" (Servais Dotremont) op de Beek, om slechts rond 1837 zijn eigen brouwerij te openen in de Stoopkensstraat, (perceel B 302 uit de Kadastrale Legger Popp)

HISTORIQUE

C'est en 1685 que les deux frères LORIER de Nancy, se réfugient en Hesbaye à la révocation de l'édit de Nantes par Louis XIV. Dès cette époque, ils exploitent à **HOUGAERDE** des brasseries de « bière blanche », dans ce pays de sources et de fontaines, où même on avait cultivé la vigne jusqu'à la fin du XVIe siècle.

Il est certain que la mention « Importantes brasseries renommées » qui figure sous la rubrique **HOUGAERDE** dans le dictionnaire Historique et Géographique des Communes de Belgique, désigne l'entreprise des frères LORIER, dont la prospérité ne fit que s'accroître au cours des ans, malgré les nombreux combats qui eurent lieu aux environs de Hougaerde.

Lors de la bataille de Neerwinden, en 1793, une bande de soudards probablement attirés par la bonne bière qui coulait à Hougaerde, envahit le village, et dans l'échauffourée qui accompagna leur arrivée, une balle égarée détériora l'écusson portant le millésime « 1753 » date de la fondation des brasseries.

Philippe-Jacques LORIER, marquant son attachement à la patrie d'adoption de ses pères, s'illustra au cours des combats de la libération du Brabant en 1830. Il fut décoré de la Croix de Fer.

En 1837, l'installation des Frères LORIER fut modifiée. Jusqu'alors, une simple maison d'habitation en pierres de Gobertange appartenait à un bâtiment brassicole. Le développement de la partit agricole de l'exploitation nécessitera des agrandissements. Une spacieuse ferme du plus pur style brabançon, avec un luxueux corps de logis, abritera désormais toutes les installations. L'ancienne habitation deviendra une distillerie, qui sera reprise plus tard par la société sœur « **HOUGARDIA** », laquelle produit les fines liqueurs « La Gerbe d'Or » et s'occupe également du commerce des vins et des eaux minérales de sources reconnues par l'Etat belge.

68 ans plus tard, en 1905, **Gustave LORIER** ajoute à la petite brasserie de « bière blanche » une brasserie de bière blonde et brune, ce qui démontre la prospérité croissante de l'entreprise.

De nos jours, on peut admirer la nouvelle brasserie de fermentation basse qu'édifièrent en 1930 les Frères LORIER sous l'impulsion du grand réalisateur **Philibert LORIER**. Depuis lors, grâce à un équipement rationnel et des plus modernes, les **BRASSERIES DE HOUGAERDE** n'ont cessé d'étendre leur renom dans la Belgique entière.

Notons qu'en 1940, lors de la bataille des 18 jours, un éclat de schrapnell atteignit une fois de plus, sans pouvoir toutefois le détruire, le millésime « 1753 », fier écusson qui symbolise tant de grandes réalisations et une prospérité familiale inébranlable.

Punt 3

=====

Een muursteen " Anno 1735 " die de stichtingsdatum van de Brouwerij Lories moest weergeven, zou in 1793 bij de slag van Neerwinden, door een verloren kogel beschadigd geweest zijn, afgevuurd door een dronken bende, die Hoegaarden was binnengevallen, aangelokt door het goede Bier.

Antwoord: De zaak van de beschadigde muursteen heeft een reukje, maar interesseert ons in mindere maten.

Hoofdzaak is "anno 1735" als stichtingsdatum van de brouwerij en dat is onjuist, (zie antwoord op punt 1)

De brouwerij van Philippe Jacques Lories (in de Stoopkensstraat werd in 1709 " 't groet paenhuys" genaamd en stond op naam van brouwer Bernard Vandermolen.

Na diens dood in 1743 zette zijn weduwe de zaak voort.

Van rond 1753 komt de naam Vandermolen uit het "groet paenhuys" niet meer voor in de registers van de brouwtaksen. Heeft de wed. Vandermolen toen haar zaak stop gezet. Wordt "groet paenhuys" in 1753 door een ander brouwer overgenomen, die er bij deze gelegenheid, een muursteen aanbracht.

"Anno 1735" blijft een raadsel, maar heeft zeker niets te maken met Lories, die pas in 1837 in " 't groet paenhuys" zijn eigen bier begon te brouwen.

Punt 4

=====

Philippe Jacques Lories toonde zijn gehechtheid aan het nieuw vaderland (van zijn voorouders) door zich te onderscheiden tijdens de gevechten ter bevrijding van Brabant en werd vereerd met het IJzeren Kruis.

Antwoord: Dat is juist, met uitzondering dat hij niet het IJzeren Kruis, maar wel het "Herinneringskruis 1830" ontving.

Hij werd ook Ere-Voorzitter van de vereniging der Vrijwilligers van het Kanton Tienen en Burgemeester van Outgaarden, waar hij in 1846 in het nuwelijk trad met Virginie Vanden Schilde.

Punt 5

=====

De instelling van de gebroeders Lories werd in 1837 gewijzigd, totlop dat ogenblik een gewoon huis in witte Gobertangesteent kreeg een brouwinstelling bij. En om het landbouwgedeelte van de uitbating te bevorderen, drongen zich vergrotingen op. Een ruime hoeve van zuivere Brabantse stijl met een prachtig hoofdgebouw, omvatte voortaan de ganse instelling. Het oude woonhuis was een stokerij, die later overging op de zustervereniging "Hougardia"

Antwoord: Dit is de meest verwarde zin van het ganse verhaal. Er was op dat ogenblik nog geen sprake van de gebroeders Lories, want Philippe Jacques Lories stond als alleen-eigenaar vermeld van het huis met brouwerij en land, groot 16 a. 80 ca. (perceel B 302b, c en d), terwijl zijn broeder Constant handelaar was te Tienen en ander broeder Charles-Emmanuel jeneverstoker in de Cruysblock te Hoegaarden.

Wijzigingen werden er zeker uitgevoerd, want als Philippe Jacques in 1837 zijn brouwerij in 't groot paenhuis openstelde, zal hij er zeker en vast veranderingen hebben laten aanbrengen. Doch de aanschaffing van de ruime hoeve in Brabantse stijl is louter fantasie. Hier bedoelde de auteur de latere grote brouwerij Lories (huidig bierdepot Finectar), maar deze brouwerij stond op dat tijdstip op naam van wed. Falla (zie kadastrale Legger Popp art. 272) en zou later nog op J.B. Godts overgaan, alvorens Lories er zich vestigde. En tenslotte kon er geen sprake zijn van een oud woonhuis, waar een stokerij kwam; die later op de zustervereniging "Hougardia" overging gezien het perceel B327 waarop de Hougardia werd gebouwd in 1860, nog altijd labougrond was op naam van Henri Nijs, kabarethouder te Hoegaarden (zie Popp art. 614)

Punt 6

=====
68 jaren later (1905) werd door Gustave Lories aan de kleine brouwerij voor wit bier, een brouwerij voor blond en bruin bier gevoegd.

Antwoord: Gustave Lories (° 1853 + 1915) was de zoon van Philippe Jacques, die zijn vader in 1885 als brouwer had opgevolgd. Na de dood van Godts in 1879 nam hij bezit van de in punt 5 vermelde ruime hoeve (huidig bierdepot Finectar). Deze hoeve met brouwerij (perceel E 399) werd in 1832 gebouwd door Henricus Falla en kwam nadien nog in handen van Dr. Godts, om pas na hem door Lories te worden omgevormd in wat genoemd werd "de Grote Brouwerijen van Hoegaarden". Het is daar dat Gustave Lories buiten het wit bier ook blond en bruin bier begon te brouwen en zich geleidelijk op moderne voet inrichtte.

Punt 7

=====
In 1930 stelden de gebroeders Lories, onder impuls van Philibert Lories, de nieuwe brouwerij voor lage gisting in.

Antwoord: Dit is juist de gebr. waren toen Jules en Philibert.

Punt 8

=====
In 1940 tijdens de 18 daagse veldtocht werd de muursteen "Anno 1753" door een schrapnell beschadigd.

Antwoord: Toen Lories zijn brouwinstelling van uit de Stoopkensstr. overbracht naar de huidige brouwerij Loriesstraat, heeft hij die muursteen "Anno 1753" meegebracht en het was rond deze steen, dat de auteur in 1953 de historiek opbouwde, om 200 jaar brouwgeschiedenis te kunnen schrijven, terwijl het in werkelijkheid slechts 116 jaar gold (1837 - 1953)

NB. Door "bierdepot FINECTAR" bedoelen wij natuurlijk het ganse oude brouwkompleks Lories, gelegen tussen de Brouwerij Loriesstraat en het Kauterhof.

SCHRIKBEVIND

TE

HOEGAARDEN

Protest van de Oude Regentie

Op 19 Thermidor had Sweerts nog geen enkel teken van leven gegeven, ofschoon de Municipaliteit ervan op de hoogte was gebracht dat Sweerts niet afwezig was geweest, want men had hem op 18 Thermidor zeer vroeg 's morgens in zijn huis gezien.

Door deze feiten liet Van Autgaerden in het P.V. der zittingen in de franse taal neerschrijven: "dat de tijd van drie dagen verstreken was zonder gevolggeving of besluit van Sweerts" en er werd besloten "de zaken zo snel mogelijk af te handelen en een deligatie naar Sweerts te sturen".

Dat gebeurde nog dezelfde dag, doch Sweerts ontving hen op de drempel van zijn woonst en overhandigde hen persoonlijk een protestnota, waarvan de vertaling hieronder:

"De ondergetekende Municipale Officiëren van de oude regentie van Hoegaarden, land van Luik, tot heden nog niet ontvangen hebbende de authentieke kopij van hun ontslag, dewelke aan een deel van de ondergetekenden beloofd werd op 22 juli 1795, oude stijl, door Notaris Van Autgaerden, die zich Nationaal Agent van de nieuwe Municipaliteit noemt, verzoeken aan hun sekretaris Sweerts om geen enkel papier of dokument betreffende de gemeente af te staan, in zijn hoedanigheid van sekretaris, zijnde de depothouder en zulks tot wanneer voornoemde Van Autgaerden zal voldaan hebben aan zijn belofte, ingevolge onze gerechtigde aanvraag en in gevan van contreventie, zullen de ondergetekenden zeer uitdrukkelijk tegenover hun sekretaris protest indienen, om alle geleden en te lijden schade en interessen te vorderen.

Gedaan te Hoegaarden, deze 3 augustus 1795 oude stijl.

(Getekend): de Meier Schepers, de Schepen Arnoldus Vandermolen, de gezworenen N. Brieven, H. Tritsmans, (die tekende met een kruis), A. Schoenssetters, J. Stockmans, J. Sweerts, Joseph Lamens en J.G. Van Mol (die tekende met een kruis) en ook de schepenen J. Van Nerum en A. Lebrasseur.

Voor eensluidend afschrift door J.R. Hennin, Notaris.

A. Sweerts, sekretaris

Het was klare wijn. De oude regentie viel in het openbaar Van Autgaerden aan en verstopte haar gevoelens tegenover het Nieuw Regiem niet.

Merk eveneens op dat deze protestnota gedateerd was op 3 aug. 1795 (16 Thermidor Jaar III), hetgeen wil zeggen dat het schrijven reeds sinds drie dagen klaar lag en ook uitlegt waarom Sweerts tijd heeft willen winnen.

Als gevolg aan deze protestnota en de weigering van Sweerts, noteerde de Municipaliteit op 20 Thermidor in haar P.V. volgende tekst:

(Vertaling uit het frans)

De Municipaliteit, gelezen en onderzocht hebbende de eis en de protestbedreigingen van de oude regentie van Hoegaarden gericht aan hun hiervoren sekretaris Sweerts enz....., ordonneren in naam der wet, aan voornoemde Antoon Sweerts, kordaat te antwoorden of zijn bedoeld antwoord te sturen aan de vergadering in het huis van Henri Dewaelheijns de jongere, hun schatbewaarder, tegen morgen 21 Thermidor, voor acht uur in de morgen...

Maar Sweerts antwoordde niet op deze nieuwe dagvaardiging en op dezelfde dag van 21 Thermidor, werd Antoine Desmet, bode en bediende bij het Gerecht van het Republikeins Gouvernement, naar Sweerts gestuurd, om met een volmacht en in naam van de wet, alle papieren die zich in de verzegelde kast bevonden, te gaan weghalen.

Toen deze zich aanbod, weigerde Sweerts kort en bondig en volharde in zijn oppositie.

Het dekreet van 24 Thermidor Jaar III

Op 22 Thermidor kwam Guillaume Schoenssetters, gezworene uit Aalst onder Hoegaarden, volgende verklaring aan de Municipaliteit afleggen:

"Hij, Guillaume Schoenssetters, werd op 3 aug. (16 Thermidor) door de knecht van Sweerts (dit was Antoine Schoolmeesters, geboren rond 1772), geroepen, om zich naar het huis van Nicolas Brieven te begeven, waar zich hun gebruikelijk lokaal bevond en zulks op aanvraag van de hiervoren Meier Schepers en de hierover schepen J. Van Nerum (het huis van Brieven lag op de Gemeenteplaats en diende als lokaal der ontroonde Regenten en aanhangers van het Oud-Regien).

Terplaatse gekomen, stelden Schepers en Van Nerum hem volgende vragen:

- Wenst U dat de gemeentepapieren in andere handen vallen dan in deze waarin ze zich heden bevinden ?
- wenst U dat deze zelfde papieren verloren of verbrand worden ?

Schoenssetters heeft op de twee vragen "NEEN" geantwoord en moest een brief ondertekenen zonder hem te hebben gelezen.

Deze brief was echter niets anders dan de protestnota der oude-regentie van 3 aug. door Sweerts aan de Municipale afgevaardigde overhandigd en waarvan Schoenssetters nu inzage kreeg.

Hij verklaarde echter voor de getuigen J.H. Dewaelheijns, diens vrouw Barbe Van Nerum, Paul Foury en Rems "bedrogen te zijn geweest door Schepers en J. Van Nerum".

Door deze verklaring vrijwillig af te leggen, schoot Schoenssetters in de rug van de oude Regentie, om goed aangeschreven te staan bij de nieuwe meesters.

Op 24 Thermidor riep Van Autgaerden een buitengewone zitting bijeen waarvan alle leden deelnamen. De verklaring van Schoensetters en de oppositie van Sweerts stonden op de dagorde.

Na een beraadslaging, werd in het register genoteerd, " dat Antoin Sweerts opstaet tegen de wet en de zegenpraelende - fransche Republiek, door uytte lachen versmaedt hij, niet tegenstaende de wettige instellingen deser Municipaliteyt, noch soo vermetelt is sig secretaris te schrijven en te ondertekenen, terweyl de Municipaliteyt met de notabelen eenen nieuwen en wettige secretaris verkosen hebben en dat Sweerts geen sekretaris meer is.

De Municipaliteyt gehooft de clachte van den agent national in qualiteyte van officier van de police over de wederspanningheyt van dito Ant. Sweerts:

Decreteert dat diti Antoin Sweerts sal provisoirelyck gearresteert worden in syn huys, en in het seloen bewaert sal worden sonder daer uyt te gaen oft aen iemandt hoegenacmt mogen te spreken en dat acht gewapende mannen der fransche troepen, welcke Sweerts sal cost, dranck en bekoerig beloeninge en logist gheven en dat die gewapende mannen sullen wacken dat de gemeynte pampieren heylich bewaert worden, om door de Municipaliteyt in presentie oft bywesen van hem Antoin Sweerts oft in syn afwesen, door de municipaliteyt en vier getuygen ten synen coste, gerepertoriseerd zijnde en van hem soo hij er is onderteekent, overgenomen te worden en gestelt in handen der Municipaliteyt".

(Get.) Van Autgaerden, Putzeys, Mareels, Nijs, Vandermolten, Berrewaerts, Lodewijckx, Degroodt, Collaert en Vanderstraeten.

Eenluidend afschrift van dit schrijven werd door de bode Desmedt na Sweerts gebracht.

Maar ondanks deze ordonnantie, aarzelde Van Autgaerden om haar in uvoering te brengen. Hij wachtte op het besluit uit Brussel, waarop Sweerts had aangedrongen in zijn protestschrijven van 3 aug. en dat Van Autgaerden hem reeds vanaf 22 juli had beloofd, namelijk het ontslag uit zijn voormalige funktie van schepen en griffier. Van Autgaerden durfde de verantwoordelijkheid van een voorlopige aanhouding niet op zich nemen en vooral niet van een man zo gevaarlijk als Sweerts, zonder hiervoor volledig door de overheid te zijn gedekt.

En dan eindelijk kwam op 26 Thermidor de zolang verwachte beslissing uit Brussel:

(Vertaling uit het frans).

" aangezien de Algemene Raad van de bedoelde gemeente een sekretaris griffier heeft gekozen, (dit was Hubers), heeft de burger Sweerts oud-griffier, het recht niet meer eender welk papier of dokument betreffende de administratie van deze gemeente in het bezit te houden

De Nationaal Agent gehoord hebbende, besluit de administratie:

- dat de burger Sweerts, hiervoren griffier van de Municipaliteit van Hoegaarden, er zal aan gehouden zijn om onder zijn eigen verantwoordelijkheid, binnen de 24 uren, aan de huidige Municipaliteit, alle papieren, dokumenten en archieven betreffende het beheer van deze gemeente af te staan, vergezeld van een gedeetailleerd verslag.
- Belast de Nationaal Agent met de uitvoering van huidig besluit waarvan hij afschrift zal laten geworden aan de voornoemde burger Sweerts die het voor zijn ontlasting kan mededelen aan de leden van de oude Regentie, die de protestnota van 3 augustus hebben ondertekend.

Gedaan te Brussel in de zitting van 25 Thermidor 3e jaar van de Republiek.

Voor eensluidend afschrift (getekend):

A.J. Frison, verzonden door A.G. Demoor van de Algemene Administratie van het Arrondissement van Brabant.

Nu had de National Agent alle elementen in handen om wettelijk op te treden en de hardnekkige oppositie van Sweerts en Cie te breken.

VERENIGING ZONDER WINSTOOGMERK

Museum - 't N I E U W H U Y S - Hoegaarden

Ernest Ourystraat 2/4

3320 Hoegaarden

(Stichting Julien Van Nerum)

Statuten verschenen in Belgisch Staatsblad 19.1.1967

A L P A I D I S

Driemaandelijks tijdschrift voor heemkunde, folklore
en oudheidkunde, uitgegeven door de "Vrienden van 't
Nieuwhuys-Museum" te Hoegaarden.

Gedeponeerd bij de Koninklijke Bibliotheek van België
onder het nr. BD 23.350

OPENINGSUREN VAN HET MUSEUM

Op weekdays : van 14 tot 19 uur

Op Zon- en Feestdagen : van 10 tot 13 en van 14 tot 19 uur

Museumtaveerne blijft open tot laatste bezoeker.

Buiten deze uren is het museum toegankelijk op aanvraag.

Sluitingsdag : Woensdag.

Alle artikels uit het tijdschrift en de kultuurkrant
mogen vrij overgenomen worden mits bronvermelding.